

Проблеми виртуоза

Занимљиво, али најзначајнија уметничка има у току године ограничење. Музика нам долази са тмурним ноћима јесени, а са првим враћима пролећа почиње се повлачити. Виртуози су слични раскошним и загонетним ноћним лептирима, које тама једне ноћи донесе а тама друге ноћ однесе.

Два музичка догађаја овогодишње наше сезоне чине нам се у апсолутном преимућству, један челист и један пијанист, Мајнарди и Корто. Обојица су далеко, и ми сабирамо, утеке ради, понеки елемент њихових виртуозности, тражимо иза тога суштину музике и талената музичких, а уједно и судбине музичара, јер је талент увек судбина. Посматрани за време музичарања, Корто и Мајнарди имају нешто слично. Обојица су велики, лични и независни стилони, а обојица свирају са врло великом одговорношћу. Сразмере њихових мелодичности развијају се тако као да свирачи животима својим стоје за њих. После, настају саме разлике. Хтеги и моћи, то је за Кортоа питање знања, а за Мајнардија питање надахнућа. Корто увек нешто доказује, и онда кад додирне дирку колико тангента круг. Мајнарди расипање душе, своју и туђе, између лирике и драматике. Корто је човек веома танак, који своју старост одлично сакрива, а пред клавиром седи суверено магистарски, помало карикатурно, јер један угласти пртеж у фразу удара по гломазном клавиру као по дресирамом мамуту. Мајнарди је такође танак, и још и блед, и ове сезоне нас је изненадио с наочарима и с проседином, ма да је још млад. Он узима чело преда се са љубављу, а цеди га како се цеди нека воћка, са слашћу, и са бргом колико усахњује и уздише плод док му се душа сиса и троши.

Мајнарди има према инструменту однос органски. Зато му је ваљда и дат инструмент који се у рукама носи и уз груди прижима. Чело је њему друг, брат, саборац; некада демон, некушење и опасност. Свакако биће живо, које се опире, некада и савлађује мајстора. Али онда борба почиње изнова, две се душе носе час театрално час детињски, и бескрајно су узбудљиве хармоније које долазе од узајамне музичке жртве човека и инструмента. Корто се према инструменту односи као према инструменту. Не машина, али не друг. Корто сврши сва своја рвања у студију, а на естради су и совата и клавир тако дефинитивно готови да су без икаквог отпора, безотпорни до врсте убијености. Свирка Кортоа не иде у вис, у димензију отпора и бежања; она је прострута, сва, и као штоф музички и као духовна музичка вредност. Над том врстом музичког пензажа Корто је бог климе, и коју климу начини она важи и за аутора композиције и за клавир. Понекад се слушалац са извесним узнемирењем запита у себи: Је ли могућно да виртуоз потпуно овлада генијалним творцем? Је ли могућно да је Шопен нашао свога створитеља у Кортоу?

Свесно и несвесно памћење простудираниг и за извођење спремног дела, гради врло различиту музику код Кортоа и код Мајнардија. Корто савлада и отвори композитора апсолутно до последње тајне, појача му оно што је здраво, полечи болесно, и затим просто импровизира на себе онога кога треба свирати. За Мајнардија виртуозност не значи последњи степен достизања, него последњу чврсту подлогу стајања; а он затим лута још даље, и триумфује на једној сомнамбулској линији где инструмент више не може да казује емоцију, баш као што песници завршују песму на тачи где реч више не додире мисао. Кад се Корто дигне и напусти естраду, на њој је чистина, ред, празнина. Иза Мајнардија остане сенка, и то његова сенка, немирна као светлост кад се прелама.

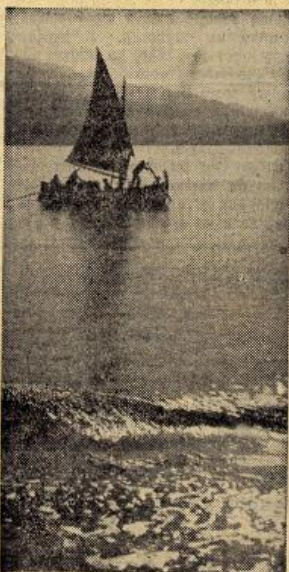
Виртуоз је неминовно велики техничар. Све његове способности подређују се техничком остварењу музичког дела. Чак и поезија, колико је има у виртуозу, не ствара облик, него се даје усисати од облика. Кад виртуоз сврши технички рад, тако да му прсти и мишице раде као спонтано, и све се-

ћање на дело постане несвесно, он, виртуоз, онда улази у јаку илузију стварања, и тој илузији, и срећи и новостности од те илузије додаје поезије колико је има, и то је заправо његов део креаторства. Количина поезије у виртуозу, то је благослов, и то може да постане трагедија. Са много поезије у себи, виртуоз прекорачује границе репродуктивности, пребације се преко виртуозне интерпретације, и диже се у музичалност која није више техника и стил, него један свој лет који неће да се врати тамо где композиција стоји као писана и бескрајно поновљива ствар. То је врло висок и далеко доживљај над виртуозним задатком и циљем. То је случај Мајнардија, у коме има сувише неvezане поезије. Зато је његова свирка, ма колико рађена, пуна живаца и невралгичних места. Кад је све виртуозно савладао, Мајнарди полази у пустињу даље проблематике.

Сравњено са свирањем Кортоа, свирање Мајнардија је неједнако; некада се само у себи умери; некада је од самих крила и диже чело и челисту са земље. Корто нам даје концерт, уз огромно присуство себе као ерудита, педагога, виртуоза, и провалазача нових теоријских и практичних музичких вредности и поступака. Мајнардијево свирање је врста ритуса; присутан је гениј композитора, немиран и несрећан јер никад није могао остварити ни целу ни дефинитивну музичку конструкцију свог дела. Мајнарди дрхће даље дрхтањем тог генија. Његов напор је зато ужасно велик, и више чисто музикалан по технички. Мајнарди остварује понекад праву истину оригинала, и трпи некадашњу чежњу композитора. Остварује нешто жртвено и трагично. Његове су тонске боје зато доста тамне, а музика увек силно просторна и далека.

Корто нам је остао незабораван више психолошки него слушно. Он нас је тонским климама заносио и заводнио, над свестима наших господарио. Двадесет и четири Шопенова прелида отсвирао је као неку музикализовану Соломонову књигу. Дао је, ~~да~~ литерарно објашњење те музике, да бисмо знали ко смо са заблудама и сиротим радостима човечјег живота који страда од себе, од природних и историјских чињеница. Корто је увек и доцент. Мајнардија непрестано чујемо. Некад дању, некад ноћу, одједаред забруји његово чело, тачно оно и никоје друго. Тај уметник је оставио неке антене на нашим слушним индивидуалностима: чујемо оно што је далеко од нас. Чујемо оне мукле тонове дебеле жике ге; чујемо комадни мотива који цепа душу од тела; чујемо онај слап кад Мајнарди ејери руку, прсте и звучности из висине и светлости у понор тихости и глухог трептања, и испуни атмосферу милином. Мајнардијева музика је милостива, а он је бескрајан музичар.

Исидора Секулић

Рибари у Новиграду